

Kapetan Čarls Džonson
GUSARŠKE HRONIKE
I i II

Biblioteka
POSEBNA IZDANJA

✓ KAPETAN
CARLS DŽONSON

GUSARSKE HRONIKE

I i II

S engleskog preveo
SRĐAN VUJICA

TANESI 2017

Naslov originala
A GENERAL HISTORY OF THE PIRATES
by Captain Charles Johnson

PREDGOVOR

Godine 1724. pojavila se knjiga pod naslovom *Opšta istorija pohara i ubistava najozloglašnijih gusara*. Autor je bio izvesni kapetan Čarls Džonson.

Po objavljivanju, ovo delo odmah je steklo popularnost, i to toliku da je u toku sledeće dve godine odštampano još dva izdanja.

Od 1726, pre skoro dve stotine godina, sve do danas, nije bilo novog izdanja na engleskom jeziku.

Ovu zapostavljenost je još teže razumeti ako se prisetimo da su gotovo sve priče o gusarima, nadahnute Džonsonovom čuvenom istorijom, napisane za zabavu kako starih tako i mladih.

Šta je autor imao na umu kada je napisao ovu knjigu? Slobodan sam da ustvrdim da ga nije nadahnjivala želja da samo uzbudi ili zapanji čitaoce anegdotama o krvavim delima i „jezivim ubistvima“, već jedino namera da dâ jasan činjenični prikaz stanja stvari koje je za putnike početkom XVIII veka predstavljalo istinsku opasnost. Istovremeno, kao što i sam kaže u svom predgovoru, cilj mu je bio i da pomogne poštenim moreplovcima da razumeju zakone raznih država u pogledu onoga što pod određenim, izuzetnim uslovima smeju ili ne smeju činiti na moru.

Danas, kada se bezbedno putuje okeanima, kada parobrodi kreću i stižu u unapred utvrđen sat, teško je shvatiti kolike su bile opasnosti koje su vrebale putnike u tim pustolovnim vremenima.

Bilo je objavljeno skoro bezbroj pamfleta i knjiga, koji su se dobro prodavali, posvećenih isključivo prepričavanju budućem putniku mnoštva opasnosti koje ga očekuju ako se odvaži da se sa svoje obale otisne na putovanje morem.

U ovim knjigama bilo je strašnih pripovesti o brodolomima; cela posada bi se utopila: muškarci, žene i deca umirali su od gladi na otvorenim čamcima; izbijali su požari na zapaljivim drvenim brodovima; poluizgladneli mornari su se bunili, skorbut je kosio nemoćne morepolovce... Ali najgora opasnost od svih beše pasti u ruke gusarima, jer to je bilo vreme kada su ovi morski razbojnici bili na vrhuncu svoje pljačkaške karijere.

Nikada nije do kraja odgonetnuto ko je i šta je bio kapetan Čarls Džonson. Savremena istraživanja sa sve većom sigurnošću nagoveštavaju mogućnost da je i on sam bio gusar, ili je, u najboljem slučaju, tokom jednog dela svog života bio u bliskoj vezi s nekim iz „bratstva”. Veoma je verovatno da je lično učestvovao u više nego jednom gusarskom poduhvatu.

Donedavno je bilo uobičajeno podsmevati se Džonsonovoj *Istoriji*, kao mešavini činjenica i mašte, ali s vremena na vreme, iz ponekog prašnjavog budžaka zaborava, pojavio bi se neki stari dokument koji bi potvrdio njegovu verodostojnost. Datumi i okolnosti mnogih događaja, za koje se prethodno verovalo da su izmišljeni, u potpunosti su potvrđeni.

Da je knjiga doživela uspeh po objavljivanju, jasno je po onome što autor piše u predgovoru drugom izdanju: „Pošto je prvo izdanje naišlo na veliki uspeh kod publike, usledili su mnogobrojni zahtevi za drugim; u međuvremenu, razne osobe koje su gusari zarobili, kao i druge osobe, koje su u hvatanje gusara bile umešane, bile su tako ljubazne da nam saopšte neke činjenice i okolnosti koje su nam u prvom izdanju promakle.”

Kako bismo voleli da kapetan nije bio tako diskretan u pogledu izvora svojih informacija! Ko su bili te „druge osobe koje su u hvatanje gusara bile umešane”? U svakom slučaju, količina novih informacija koje je autor dobio iz prve ruke bila je tolika, da je u četvrtom izdanju – objavljenom iste godine, 1726 – proširio svoju *Istoriju* na dva toma: drugi deo bio je posvećen krvavim delima ozloglašanih gusara s južnih mora, čije je uporište bilo na Madagaskaru.

Godine 1734. Džonson je napisao još jednu knjigu, poznatiju od prethodne, pod naslovom *Opšta istorija života i pustolovina najčuvenijih drumskih razbojnika*. Ova je knjiga od tada povremeno prešampavana, dok je *Istorija gusara*, knjiga bolja u svakom pogledu, sem u ilustracijama, bila zanemarena sve do danas.

Primetno je da su svi gusari koje je Džonson smatrao vrednim uvrštavanja u ovu knjigu ili Englezi ili Velšani. Bilo je i drugih gusara na aktivnoj listi, ali Džonson nije smatrao da su dostigli visoke standarde koje je on postavio za čast koju im je činio. Odbio je stoga da ih uvrsti u ovaj imenik vrhunskih majstora njihove profesije.

Geografski, ograničio se na dva dela Zemljine kugle: na gvinejsku obalu zapadne Afrike i na ono što on naziva „sredinom Amerike”, što je uključivalo Karipska ostrva i obale Floride i Karoline.

U njegovoj knjizi nema ni reči o severnoafričkim gusarima, koji su bili prava napast za sve pomorske narode koji su trgovali na Sredozemlju, ili bilo gde u blizini Gibraltarskog moreuza.

Ovo ponovljeno izdanje napravljeno je na osnovu trećeg izdanja, objavljenog 1725. godine. Izvornik je sadržao tri ilustracije, i one su reprodukovane uz uvod.

Ako postoji neki primerak prvog izdanja *Istorije*, onda mora biti velika retkost: ja ni za jedan nisam čuo, niti ga ima u biblioteci Britanskog muzeja.

[1925] Filip Gos

I KNJIGA

Kapetan Ejveri

HR

ŽIVOT KAPETANA EJVERIJA

Jedno vreme se ni o kojem od tih drskih pustolova nije toliko mnogo govorilo kao o Ejveriju. U svetu je napravio veliku gužvu, kao kasnije Meriveis, i smatrali su ga veoma važnim čovekom. U Evropi je predstavljen kao neko ko se uzdigao do kraljevskog dostojanstva, i kao verovatni osnivač nove monarhije, pošto je, kako se pričalo, oteo ogromno blago i oženio se ćerkom velikog mogula, zarobljenog na jednom indijskom brodu koji mu je pao u ruke. Kažu i da je s njom imao mnogo dece, i da je živio kraljevski i raskošno; da je izgradio tvrđave, podigao skladišta i bio zapovednik jakog eskadrona brodova, čije su posade činili sposobni i očajni ljudi svih nacija. U svoje ime je, kažu, izdavao naloge zapovednicima svojih brodova i svojih utvrđenja, a oni su ga priznavali za svog vladara. O njemu je napisan komad nazvan *Uspešan gusar*, a pričama koje su se o njemu ispredale verovalo se toliko da je vladi ponuđeno nekoliko planova za njegovo zarobljavanje. Drugi su pak predlagali da se njemu i njegovim drugovima ponudi pomilovanje, i da se pozovu u Englesku, sa svim svojim blagom, kako njegova sve veća snaga ne bi omela trgovinu između Evrope i Indije.

Sve to, ipak, ne behu drugo do lažne glasine, uveličane lakovernošću jednih i naravljju drugih, koji vole da pričaju čudne stvari; jer dok se pripovedalo da stremi ka kruni, on nije imao ni šilinga, a kada se govorilo da poseduje ogromno blago na Madagaskaru, on je gladovao u Engleskoj.

Nema sumnje, čitalac je radoznao da sazna šta se zbililo sa ovim čovekom, i šta je bila istinska osnova za toliko mnoštvo lažnih izveštaja o njemu. Stoga ću, najkraće što mogu, dati njegovu istoriju.

Rođen je na zapadu Engleske, blizu Plimuta, u Devonširu, i pošto je odgojen kao mornar, isplovio je kao oficir na trgovačkom brodu na nekoliko putovanja. Pre sklapanja mira u Risviku, kada je postojao savez između Španije, Engleske, Holandije i dr. protiv Francuske, Francuzi sa ostrva Martinik krijumčareći su trgovali sa Špancima na kontinentu, u Peruu, što prema zakonima Španije nije dozvoljeno ni prijateljima u vreme mira, jer niko sem rođenih Španjolaca nema pravo da u tim krajevima trguje, čak ni da se na kopno iskrca, sem ako je doveden kao

zarobljenik. Zato oni imaju brodove, koje nazivaju *Guarda del Costa*¹, koji stalno krstare duž obale, i koji imaju naređenje da zarobe svaki brod koji vide na pet morskih milja od kopna. Pošto su Francuzi postali vrlo slobodni u ovoj trgovini, a Španjolci nisu imali dovoljno brodova, a i oni koje su posedovali nisu bili naročito jaki, često se dešavalo da, kada opaze francuske krijumčare, ne budu dovoljno snažni da ih napadnu. Zato je u Španiji rešeno da se za ovu službu unajme dva ili tri strana broda. Kada se za to čulo u Bristolu, neki lokalni trgovci su opremili dva broda, sa po tridesetak topova i posadama od po 120 ljudi, i dobro ih snabdeli hranom, municijom i drugim zalihama. Kada je najamnina ugovorena s nekim španskim agentima, naređeno im je da zaplove za Korunju ili Groine, gde je trebalo da prime naređenja i ukrcaju neku špansku gospodu, koja kao putnici idu u Novu Španiju.

Na jednom od ovih brodova, koji se, koliko znam, zvao *Vojvoda* i kojim je zapovedao kapetan Gibson, Ejveri je bio prvi oficir, i pošto je bio čovek sa više lukavstva nego hrabrosti, sprijateljio se s nekim od najdrskijih ljudi na drugom brodu, kao i na onom na kojem je sam bio. Budući je utvrdio njihove sklonosti pre nego što je razotkrio svoje, i kada je uvideo da su povoljne za njegov plan, predložio im je, posle izvesnog vremena, da otmu brod, i pričao im o velikim bogatstvima koja se mogu naći na obali Indij. Tek što je rečeno, već je i dogovoreno. Rešili su da svoj plan sprovedu u delo u deset sati sledeće večeri.

Mora se reći da je kapetan broda bio jedan od onih koji su veoma privrženi punču, tako da je veći deo vremena provodio na kopnu, u nekoj maloj krčmi, ali tog dana nije sišao na obalu kao obično. Ipak, to nije omelo plan, jer je svoju uobičajenu dozu popio na brodu i otišao u krevet pre sata određenog za ovaj posao. I članovi posade koji nisu bili upoznati s planom vratili su se u svoje ljuljaške, tako da na palubi nije ostalo nikog sem zaverenika, koji su, odista, činili pretežni deo posade broda. U dogovoreno vreme, pojavio se čamac s *Vojvotkinje*, i kada ih je Ejveri pozdravio na uobičajen način, ljudi u njemu su uzvratili pitanjem: „Da li je tvoj pijani vođa palube na brodu?” To beše njihova ugovorena lozinka, i pošto je Ejveri odgovorio potvrdno, šesnaest čvrstih momaka se s čamca ukrcao na brod i pridružilo društvu.

Kada su naša gospoda videla da je sve čisto, zatvorili su ulaze u potpalublje i krenuli na posao. Nisu odbacili sidro, već su ga mirno podigli i isplovili bez meteža ili zbrke, mada je tada u zalivu bilo ukotvljeno nekoliko brodova, među kojima i jedna holandska fregata sa četrdeset topova, čijem je kapetanu ponuđena velika nagrada da krene za njima.

1 *Guarda del Costa*, na španskom: oblaska straža. (Prim. prev.)